

Tłuste koty na złotych spadochronach – o pewnym frazeologizmie wywodzącym się z języka polityki i o jego modyfikacjach

Dorota Polowniak-Wawrzonek

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
The University of Jan Kochanowski in Kielce
Ul. S. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce, Polska
Email: dorotap@ujk.edu.pl
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-7417-7330>
Zainteresowania naukowe: frazeologia, język mediów
Research interests: phraseology, language of media

Agnieszka Rosińska-Mamej

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
The University of Jan Kochanowski in Kielce
Ul. S. Żeromskiego 5, 25-369 Kielce, Polska
Email: agnieszka.rosinska-mamej@ujk.edu.pl
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4865-5359>
Zainteresowania naukowe: pragmatyka językowa, etykieta językowa, stylistyka języka, psycho- i neurolingwistyka
Research interests: language pragmatics, language etiquette, language stylistics, psycho- and neurolinguistics

Streszczenie. We współczesnej polszczyźnie utrwaliło się – na skutek oddziaływania języka polityki – wyrażenie rzeczownikowe *tłuste koty*. Frazeologizm ten ma w języku polskim nacechowanie negatywne. Najczęściej odnosi się do zamożnych osób związanych z biznesem, a także do polityków i osób sprawujących władzę – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. W analizowanych tekstach odnaleźć można wiele modyfikacji analizowanego wyrażenia, np. *wypasione pisowskie tłuste koty*, *tłuste koty w sutannach*, *tłuste koty nadziane ośmiorniczkami*, *tłuste koty na złotych spadochronach*, *lejące krokodyle łzy podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street*, *najtłustszy wredny kot*, *okrągłutki*, *milutki*, *taki kotek tłusciutki*. Najważniejszą funkcją modyfikacji jest wyrażanie krytycznej opinii na temat osób zaliczanych do kategorii *tłustych kotów*. Za pomocą modyfikacji podkreśla się to, że zarobki tłustych kotów są nieprzystojnie wysokie, często nieuzasadnione i niezasłużone. Ostry sprzeciw społeczny wywołuje unikanie przez finansistów i polityków odpowiedzialności za popełnione przez nich błędy, za nierzetelność. *Tłuste koty* oskarża się też o chciwość.

Słowa kluczowe: frazeologizmy; skrzydlate słowa; modyfikacje.

***Fat cats on a golden parachutes* – about idiom derived from the language of politics and its modifications**

Abstract. Due to the influence of the language of politics, the noun phrase, *thuste koty*, has become established in modern Polish language. As the research material proves, the idiom *fat cats* has a negative connotation in the Polish language. Most often, it refers to rich people associated with business, as well as politicians and people in power, such as legislative, executive and judicial. The analysed texts provide many modifications of the expression under analysis, e.g., *wypasione pisowskie thuste koty*, *thuste koty w sutannach*, *thuste koty nadziane ośmiorniczkami*, *thuste koty na złotych spadochronach*, *lejące krokodyle łzy podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street*, *najtłustszy wredny kot, okrągłutki, milutki, taki kotek tłuściutki*. The most important function of modification is to express a critical opinion about people in the category of fatty cats. Through modifications, it is emphasized that the earnings of fatty cats are indecently high, often unreasonable and undeserved. Sharp social opposition causes financiers and politicians to avoid being responsible for their mistakes, for dishonesty. *Fat cats* are also accused of greed.

Keywords: idioms; winged words; modifications.

Zmiany językowe

Językoznawcy badający współczesną polszczyznę twierdzą, że „najwięcej zmian językowych zachodzi w leksyce i frazeologii, ponieważ właśnie tam następują istotne przewartościowania w języku” (Ostromięcka-Frączak, 2016, s. 83). Najliczniejsze zmiany obserwuje się w dyskursie publicznym, zwłaszcza tym, który wiąże się z życiem politycznym (zob. Ożóg, 2006, s. 81; Ostromięcka-Frączak, 2016, s. 83). Sfera polityki i funkcjonujący w niej język¹ silnie oddziałują na współczesną polszczyznę – wiele określeń stworzonych w języku polityki pojawia się w innych odmianach, utrwała w postaci skrzydlatych słów i frazeologizmów, por. choćby: *Sory*, *mamy taki klimat*; *mordy zdradzieckie*; *plusy dodatnie i plusy ujemne*.

Na kształtowanie się komponentu poznawczego kultury politycznej (zob. Garlicki, 1991, s. 26–30; Sommer, 2015, s. 225–226), a także na upowszechnianie się różnorodnych sformułowań pochodzących z języka polityki olbrzymi wpływ mają media, które upubliczniają informacje dotyczące życia politycznego oraz wypowiedzi polityków.

W artykule niniejszym omówimy – wywodzący się z języka polityki i upowszechniony w mediach – stały związek wyrazowy *thuste koty* oraz jego modyfikacje².

***Thuste koty* – pochodzenie i znaczenie frazeologizmu**

Wyrażenie rzeczownikowe *thuste koty* to kalka angielskiego idiomu *fat cats*³, ozna-

¹ Język polityki to „słownictwo i frazeologia odnoszące się do szeroko rozumianej działalności politycznej”, a także „przekazy formułowane przez różne grupy użytkowników polszczyzny, biorących udział w szeroko rozumianym życiu politycznym i działalności politycznej” (Dubisz i in., 2005, s. 152).

² Materiał badawczy (obejmujący ok. 800 potwierdzeń) pochodzi z tekstów opublikowanych w prasie i w Internecie (pochodzących z lat 2010–2020). Cytaty przywołujemy w oryginalnej postaci. Jeśli dany fragment pochodzi z Internetu, w przypisie lub po cytacie podajemy adres strony, z której wynotowaliśmy przykład, i datę dostępu. Modyfikacje frazeologizmu zaznaczamy za pomocą rozstrzelenia.

³ Omawiany związek wyrazowy (zarówno angielski, jak i polski) może występować w formie lp. i lm. *fat cat* – *fat cats*; *thusty kot* – *thuste koty*. Wydaje się jednak, że częściej spotyka się formę liczby mnogiej frazeologizmu.

czającego najbogatsze osoby z finansjery. *Cambridge Advanced Learner's Dictionary* podaje następujące objaśnienie jego znaczenia: 'someone who has a lot of money, especially someone in charge of a company who has the power to increase their own pay'⁴. Połączenie to opatrzone jest kwalifikatorem *disapproving*, który można przetłumaczyć jako 'pełen dezaprobaty, ganiący'⁵. Podobny kwalifikator (*disapproval*) umieszczono przy omawianym połączeniu w *Collins Advanced English Dictionary*, dodano do niego też dwa inne: *informal* i *business*. Negatywną ocenę uwzględniono tu również w opisie znaczenia idiomu: „If you refer to a businessman or politician as a *fat cat*, you are indicating that you *disapprove* of the way they use their wealth and power”⁶. Autorzy hasła odnoszą określenie *fat cat* nie tylko do biznesmenów, ale także do polityków.

Omawianego związku wyrazowego po raz pierwszy użył Frank R. Kent (dziennikarz „Baltimore Sun”) w artykule *Fat Cats and Free Rides*, opublikowanym w magazynie „American Mercury” w czerwcu 1928 r. (Kent, 1928, s. 129–132; Farber, 2002, s. 117). Dziennikarz pisał o zamożnych, wpływowych ludziach w średnim wieku, którzy odnieśli sukces w biznesie i poszukują nowych wrażeń – chcą, za pomocą swych pieniędzy, wpływać na życie publiczne, na politykę państwa.

W latach 90. XX wieku za pomocą interesującego nas idiomu określano zamożnych szefów przedsiębiorstw. Nie miał on jednak w tym czasie tak negatywnego wydźwięku, jaki zyskał kilkanaście lat później. W 2008 roku, czyli w czasie ogólnoswiatowego kryzysu gospodarczego, określenie *fat cats* zyskało pejoratywny odcień znaczeniowy – odnoszono je do finansistów, którzy podejmowali złe decyzje biznesowe, doprowadzili banki do upadku, a mimo to otrzymywali ogromne premie i się bogacili⁷.

O pochodzeniu i ewolucji znaczenia omawianego połączenia (a właściwie jego angielskiego pierwowzoru) pisze między innymi A.S. Nartowski, prawnik, ekspert *corporate governance* i rynku kapitałowego:

- 1) *Thustymi kotami* nazywano w latach dwudziestych XX wieku zamożnych Amerykanów łożących sute dotacje na rzecz partii politycznych. Termin odżył w latach 80-tych w Wielkiej Brytanii w odmiennym znaczeniu: tym razem chodzi o doskonale opłacanych menedżerów (...), (...) [którym] dobrze się wiedzie bez względu na to, jak wiedzie się kierowanym przez nich korporacjom. Analogia jest trafna: *thuste koty* wylegają się na przypiecku, spijają śmietankę, a strącone z wysokości – bezpiecznie spadają na cztery łapy. Trudno rozstrzygnąć, co bardziej porusza opinię publiczną: śmietanka, czyli zarobki (...) powszechnie uważane

⁴ Zob. <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 03.07.2018].

⁵ Tamże.

⁶ Zob. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 20.04.2019]. Wyróżnienie w cytacie – A.R.M., D.P.W. W amerykańskiej odmianie angielszczyzny omawiany idiom należy – według *Cambridge Academic Content Dictionary* – do grupy określeń slangowych i ma znaczenie: 'someone who is rich and has a lot of influence, esp. in politics or business'. Twórcy *Collins English Dictionary* twierdzą zaś, że połączenie to ma charakter slangowy również w brytyjskiej odmianie języka angielskiego i oznacza 'a very wealthy or influential person'. Zob. <https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 03.07.2018]; <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 20.04.2019].

⁷ Zob. <https://natemat.pl/8171,kempa-do-tuska-tluste-koty-skad-sie-wzielo-aktualnie-najpopularniejsze-powiedzenie-w-polityce> [dostęp 06.07.2018].

za nadmierne, czy owo bezpieczne lądowanie, utożsamiane z brakiem odpowiedzialności menedżerów⁸.

Warto zwrócić uwagę na to, że Nartowski (także cytowany w przypisie 8 autor blogu⁹) podkreśla asekuracyjną postawę finansistów, która wywołuje bardzo negatywne reakcje społeczeństwa.

Podsumowując powyższe informacje, możemy powiedzieć, że na gruncie języka angielskiego znaczenie idiomu *fat cats* ewoluowało: początkowo (w Stanach Zjednoczonych) połączenie odnosiło się do zamożnych biznesmenów finansujących polityków, następnie (w Wielkiej Brytanii) oznaczało osoby z kadry zarządzającej przedsiębiorstwa czy organizacji (jak dyrektor generalny, prezes zarządu, menadżer)¹⁰. Cecha wspólna *fat cats* to bycie bardzo zamożnym i posiadanie władzy (wpływanie na sytuację polityczną lub zarządzanie firmą).

Analizowane połączenie stopniowo nabierało coraz bardziej pejoratywnego charakteru. Współcześnie wyraża negatywną ocenę ludzi, do których się odnosi. Zdecydowało o tym poczucie niesprawiedliwości społecznej – opinię publiczną oburza to, że ludzie określani jako *fat cats* mają olbrzymie dochody, niewspółmierne do zarobków szarych obywateli¹¹; otrzymują wysokie wynagrodzenia nawet wówczas, gdy ich firma ma kłopoty finansowe; nie ponoszą odpowiedzialności za swoje błędy. Zdarza się też, że niewłaściwie używają władzy i pieniędzy; wykorzystują biedniejszych ludzi. Poza tym *fat cats* pławią się w

⁸ Cytaty pochodzą ze strony: <http://www.andrzejnartowski.pl> [dostęp: 01.05.2019]. Por. uwagi zamieszczone w jednym z blogów: *Thuste Koty Na Złoty Spadochronach* [tytuł] (...) Lubię koty, nawet te tuste, ale nie lubię aroganckich super-bogaczy i bankierów (co na jedno wychodzi), którzy w angielskim zdobyli sobie to pogardliwe określenie „*fat cats*”, które już przyjęło się w żargonie polglisz. (...) Jak można stać się *thustym kotem*? (...) zlizuj śmietankę zysków, śpij w ulubionym hotelu prezesa, menedżera, proboszcza, polityka, wygrzewaj się na Bahama i gdy cię jakiś gbur strąci na ziemię, pamiętaj że *kot*, nawet *thusty*, zawsze spada na cztery łapki. (...) [http://klechdy.blox.pl/2009/12/78-Thuste-Koty-Na-Zlotych-Spadochronach.html; dostęp: 13.07.2018].

⁹ Symbolem zabezpieczania się *thustych kotów* (biznesmenów) przed kłopotami finansowymi jest złoty spadochron. Działania podejmowane przez finansistów pozwalają im szczęśliwie wybrnąć z trudnych sytuacji, czyli *spaść na cztery łapy*. Funkcję ochronną pełni również parasol: *Thuste koty pod parasolem*. (...) [nagłówek] (...) postulat parasola ochronnego jest również dlatego niebezpieczny, że uchroni on przed deszczem nie tylko tych polityków opozycji, którzy minione trzy lata spędzili na protestach, (...) razem z protestującymi. Zmieszczą się pod nim również cwaniacy, *thuste partyjne koty* i stare wygi, które najtrudniejszy po 1989 roku okres słodko przespały w komisjach i na tyłach sejmowych ław. (...) [http://wyborcza.pl/7,75968,23767644,thuste-koty-pod-parasolem-dla-czego-napisalem-nie-szantazujcie.html; dostęp: 10.05.2019]. Zarówno w cytacie z przypisu 8, jak i w powyższym fragmencie artykułu prasowego mowa o ochronie *thustych kotów*, jednakże w obu przekazach analizowany frazeologizm odnosi się do innej grupy ludzi: w blogu – do finansistów (*thuste koty na złotych spadochronach*, w tekście dziennikarskim – do polityków (*thuste koty pod parasolem*). Poza tym w obu przekazach mamy do czynienia z innym symbolem ochrony (spadochron, parasol) i inną formą zagrożenia dla *kotów* – w wypadku biznesmenów są to kłopoty finansowe, natomiast w wypadku polityków krytyka ze strony dziennikarzy czy wyborców. Cechą wspólną *thustych kotów* tworzących obie grupy jest to, że dzięki środkom ochronnym mogą uniknąć kłopotów, odpowiedzialności.

¹⁰ Zob. np. <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/ceo-w-firmie-czyli-kto-poznaj-znaczenie-popularnych-skrotow> [dostęp: 10.05.2019]; <http://www.andrzejnartowski.pl/tag/thuste-koty/> [dostęp: 01.05.2019].

¹¹ Analizowane wyrażenie często stosowane jest w kontekście opisu nierówności ekonomicznych, w wypowiedziach, w których podkreśla się przepaść finansową dzielącą *thuste koty* i zwykłych obywateli, szeregowych pracowników, którzy w porównaniu z elitą są biedakami.

luksusie i nie znają realiów życia zwykłego człowieka¹². Sytuacja taka ma wpływ na wytworzenie się postawy niechęci wobec elity ekonomicznej.

W polskim dyskursie publicznym połączenie *thuste koty* pojawiło się 18.11.2011 r. – w wypowiedzi J. Palikota stanowiącej reakcję na exposé D. Tuska¹³. Polityk mówił wówczas, kierując swe słowa do premiera:

- 2) (...) Pan dzisiaj nie tylko, że nie zadowolili tych tzw. *thustych kotów*, między innymi całą salę tego parlamentu, i wszystkich tych, którym się nieźle powodzi w polskiej polityce i w polskim życiu społecznym. Oni... jaki oni wyciągają wniosek z tego, co pan dzisiaj powiedział? – te *thuste koty*, te polskie elity? (...)¹⁴.

T. Sianecki stwierdził, że to właśnie wspomniany polityk „te koty wprowadził do naszego słownika politycznego”¹⁵.

Wydaje się jednak, iż omawiany związek wyrazowy utrwalił się w języku współczesnych Polaków przede wszystkim wskutek oddziaływania przemówienia B. Kempy wygłoszonego 30.03.2012 r. podczas debaty na temat referendum w sprawie wieku emerytalnego. *Thustymi kotami* polityk nazwała ludzi zarabiających co miesiąc ponad 10 tys. złotych. Według Kempy osoby te powinny się opodatkować, należy też skonfiskować ich majątki. Przywołajmy fragment wspomnianej wypowiedzi:

- 3) (...) Ci (...) którzy tu dzisiaj przemawiali (...) to są ci, którzy mają się nieźle w czasach transformacji. To są te „*thuste koty*” (...). To są te „*thuste koty*”, które czekają z objęciami na pana, panie premierze. Opodatkować te „*thuste koty*”, wszystkie, co do jednego. Dać im wyższy podatek, bo trzeba solidarnie dzielić się owocami pracy. (...) [B]anki polskie w ubiegłym roku osiągnęły rekordowe zyski – 16 mld zł. Mamy prezent, opodatkowanie tychże miliardów, opodatkowanie hipermarketów, opodatkowanie przestępców¹⁶.

Portal Tok FM opublikował 30.03.2012 r. listę „najlepszych cytatów” z ww. debaty, którą opatrzył nagłówkiem: „»Jak pętał«, »*thuste koty*«, »wasz patron Drakula« – złote myśli w debacie”¹⁷. Omawiane połączenie pojawiło się również w plebiscycie tygodnika

¹² Por. cytaty z brytyjskiej prasy: „Another *fat cat* who does not understand what real life is like for most of us”; „In what way is he any better than the fat cats who feed off the poor?” – zob. <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 20.04.2019]. Por. także: „*Fat cat* is a derogatory term for a wealthy business person or politician. The speaker disapproves of the way the person uses or acquires his or her power and wealth. (...) A *fat cat* is also a wealthy individual who contributes heavily to an election campaign or political party. A *fat cat* is a greedy, selfish, smug, and wealthy person. They exploit their position for personal gain. In many cases, their gain is at the cost of other people or businesses” [<https://marketbusinessnews.com/financial-glossary/fat-cat/>; dostęp: 20.04.2019].

¹³ Połączenie *thuste koty* było stosowane w polszczyźnie wcześniej – zob. choćby przykład z przypisu 20, który wynotowano z wypowiedzi internauty pochodzącej z 19.06.2010 roku.

¹⁴ Wystąpienie J. Palikota można obejrzeć na: <https://www.youtube.com/watch?v=GYiACoXqDvc> [dostęp: 01.05.2019].

¹⁵ Zob. https://www.tvn24.pl/wideo/z-anteny/thuste-koty,311385.html?playlist_id=26223 [dostęp: 06.07.2018].

¹⁶ Zob. <https://www.youtube.com/watch?v=ItWPzhenu-8> [dostęp: 01.05.2019].

¹⁷ Zob. http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103087,11456056,_Jak_petak_thuste_koty_wasz_patron_Drakula_.html [dostęp: 13.07.2018].

„Polityka” na hasło najczęściej i najgłośniej wybrzmiewające w przestrzeni publicznej w roku 2015¹⁸.

Kim są *tluste koty*?

Zebrany materiał badawczy udowadnia, że frazeologizm *tluste koty* utrwalił się we współczesnej polszczyźnie, o czym świadczy nie tylko częstość jego pojawiania się w tekstach, ale także różnorodne jego modyfikacje. Przywołajmy niektóre przykłady jego użycia w przekazach medialnych i spróbujmy odpowiedzieć na pytanie „kim są *tluste koty*?”¹⁹:

- 4) [05.06.12] Polowanie na „*tluste koty*” [tytuł] (...) **To pogoń za nimi [premiami szefów największych korporacji] (...) miała być jedną z przyczyn kryzysu (...)**. Raczej wykorzystali (...) ideologię, by przypomnieć „*tlustym kotom*” (tak w USA nazywa się najlepiej zarabiających menedżerów), że firma jest od przynoszenia zysków swoim akcjonariuszom. (...) [<https://www.forbes.pl/przywodztwo/polowanie-na-tluste-koty/dynndz2>; dostęp: 01.07.2018];
- 5) [02.04.13] (...) Wynagrodzenia piastunów spółek kapitałowych (...). Ich wysokość często budzi sprzeciw. Chciwość *tlustych kotów* napędza reakcję Oburzonych. [<http://www.andrzejnartowski.pl/tag/tluste-koty/>; dostęp: 01.05.2019];
- 6) [21.05.14] Trzeba pomagać przedsiębiorcom, ale tutaj są rekiny finansowe obrośnięte w tłuszcz, takie *tluste koty*, które chętnie wyciągają łapę z budżetu państwa i nie ponoszą za nic odpowiedzialności – przekonywał Miller. (...) [<https://www.wprost.pl/prime-time/gwiazdy/448954/miller-to-sa-rekiny-finansowe-obrosniete-w-tluszcz-takie-tluste-koty.html>; dostęp: 11.05.2018];
- 7) [19.09.15] „*Tluste koty*” z *Jaworzna* (...) [nagłówek] (...) dowiedziałem się, że w Jaworznie żyją „*tluste koty*” i to między innymi w urzędzie miejskim. (...) Panie wiceprezydencie (...), czy nie jest pańskim obowiązkiem dbanie o obywateli, a nie tylko o siebie? (...) Pan zarabia krocie, czy nie czuje pan potrzeby, żeby im [mieszkańcom Jaworzna] pomóc? (...) Jak pokazują analizy ekspertów, słaby rozwój Jaworzna nie uzasadnia wysokich zarobków rządzących [<http://www.jaw.pl/2015/09/tluste-koty-z-jaworzna-list-do-redakcji/>; dostęp: 10.05.2019];
- 8) [02.05.16] Maleńczuk: KOD to *tluste koty* (...) [nagłówek] (...) – To są właśnie *tluste koty*, które nie zrobią rewolucji. Najpierw te brzuszki trzeba zrzucić, panowie i panie. (...) [<https://www.wsensie.pl/polska/13664-malenczuk-kod-to-tluste-koty-oni-nie-zrobia-rewolucji>; dostęp: 12.05.2019];
- 9) [28.02.17] *Zachłanne tluste koty* [nagłówek] (...). [prezes Sądu Najwyższego] Pożaliła się na wysokość sędziowskich zarobków, stwierdzając m.in., że „za ok. 10 tys. brutto dobrze

¹⁸ Zob. <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1647464,1,najgorszy-sort-polakow-najlepszym-haslem-2015-roku.read> [dostęp: 02.05.2019].

¹⁹ W tej części artykułu przed cytatem, w nawiasie kwadratowym umieszczamy datę ukazania się danego tekstu w Internecie, aby udowodnić, że omawiany związek jest stosowany od co najmniej 8 lat.

- żyć można tylko na prowincji”. Tak dla informacji, jej dochody na dzień dzisiejszy wynoszą 27 tys. zł miesięcznie. [https://prawy.pl/46803-zachlanne-tluste-koty/; dostęp: 01.05.2019];
- 10) [20.06.18] *Thuste koty* i ich chudy szef sromotnie przegrali z murzynami!!! [tytuł] (...) Polskim graczom niestety woda sodowa i szmal uderzyło do prostych łbów, a trener myślał, jak wystąpić w spocie reklamowym. (...) [https://www.salon24.pl/u/lukaszewicz/875331,tluste-koty-i-ich-chudy-szef-sromotnie-przegrali-z-murzynami; dostęp: 23.07.2018];
- 11) [07.01.19] O *tlustych kotach* i *kotkach*, czyli wynaturzeniach płacowych [tytuł] (...) statystyczny CEO spółki z indeksu FTSE 100 już w piątek 4 stycznia 2019 r. (...), czyli w trzeci roboczy dzień roku, zarobił równowartość rocznej płacy statystycznego pracownika zatrudnionego na wyspach w wymiarze pełnego etatu. Prasa nazwała ten dzień obrazowym terminem *Fat Cat Friday* [http://www.andrzejnartowski.pl/tag/tluste-koty/; dostęp: 01.05.2019].

Wydaje się, że na gruncie polszczyzny w wyrażeniu *tluste koty* ujawniają się negatywne konotacje łączone z przymiotnikiem *tlusty* oraz rzeczownikiem *kot*, co potwierdza między innymi następujący cytat:

- 12) Wyrażenia „*syte kocury*” i „*tluste koty*” nie mogą kojarzyć się pozytywnie. (...) Wszyscy atakujący bogatych upodobili sobie porównywanie ich do *kotów*. Kocurów. *Tlustych* i *sytych*. Po usłyszeniu takich określeń przed oczami staje obraz grubego, rozlazłego kociaka, upasionego przez właścicieli. Leniwego, zblazowanego, mającego wszystko gdzieś i tylko czekającego, aż inni podadzą mu jedzenie. (...) [https://natemat.pl/8171,kempa-do-tuska-tluste-koty-skad-sie-wzielo-aktualnie-najpopularniejsze-powiedzenie-w-polityce; dostęp: 06.07.2018]²⁰.

Negatywna ocena „upasionych”, „sytych” kotów wynika z właściwego dla języka antropocentryzmu²¹: w rzeczywistości otaczającej człowieka *tluste* (czyli *syte*) koty są mniej pożyteczne od głodnych, ponieważ nie łapią myszy, postrzeganych przez ludzi jako szkodniki.

Bycie *tlustym*, czyli *grubym*, przy kości²², może być we współczesnej kulturze negatywnie postrzegane także w wypadku ludzi (por. *tlusta brunetka*; *tlusćcioch*), może stać się przyczyną dyskryminacji: „Grubasom żyje się źle. (...) Sami twierdzą, że »normalni« często oglądają się za nimi na ulicy. Grubasy napotykają też na mur niechęci, kiedy szu-

²⁰ Zob. także: *Thuste koty* nie łapią myszy [tytuł] (...) *tlustym kotom* brak jest motywacji do łapania myszy. Ta maksyma bardzo dobrze obrazuje także moje odczucia, gdy oglądałam w TV mistrzostwa świata w piłce nożnej w RPA. Okazuje się, że faworyci-celebryci tego mundialu na całej linii zawodzą kibiców. [http://www.aphossa.pl/tluste-koty-nie-lapia-myszy/; dostęp: 13.07.2018].

²¹ Antropocentryzm to jedna z cech językowego obrazu świata polszczyzny. Przejawia się w tym, że człowiek traktowany jest w języku jak najważniejsza kategoria istot żywych, natomiast świat zwierząt sytuuje się na niższym szczeblu hierarchii. Poza tym nazwy odnoszące się do zwierząt prawie zawsze są wartościujące negatywnie, jeśli przenosi się je na człowieka (np. *baran*, *suka*). Dotyczy to również nazw części ciała zwierząt oraz zachowań typowych dla zwierząt (por. [do człowieka] *kopyta*; *ryj*; *rzęć*; *szczekać*). Zob. np. Tokarski, 1990, p. 74, 78–80, 85; Bartmiński, Panasiuk, 2007, p. 96–98.

²² Zob. https://sjp.pwn.pl/slowniki/t%C5%82usty [dostęp: 02.05.2019]; https://synonim.net/synonim/t%C5%82usty [dostęp: 03.05.2019].

kają pracy”²³. Osoba otyła nie wpisuje się w nadal dominujący we współczesnej kulturze wzorzec piękna ludzkiego ciała – por. „Ktoś, kto jest tłusty, ma dużo tłuszczu i wygląda przez to nieładnie”²⁴.

Na znaczenie i konotacje frazeologizmu *thuste koty* wpływ ma również to, że drugim elementem wyrażenia jest rzeczownik nazywający zwierzę (por. przypis 21) – i to zwierzę, które nie jest oceniane jednoznacznie: oprócz pozytywnych cech, jak zwinność, wdzięk, samodzielność, mądrość, ostrożność, przypisuje się mu także cechy negatywne, m.in. fałszywość, drapieżność, rozwiązłość, lenistwo, bezwzględność, egoizm, próżność (zob. Anusiewicz, 1990, s. 99–107, 133–138; Wtorkowska, 2010, s. 195, 203; Goworek, 2018, s. 273–275, 286; Bartmiński, Panasiuk, 2007, s. 97)²⁵. Gdyby we frazeologizmie użyto nazwy zwierzęcia mającego same pozytywne cechy, wzbudzającego sympatię, cenionego, połączenie wyrazowe prawdopodobnie miało inne znaczenie i wiązałoby się z innym wartościowaniem (por. *thusty kot* – **thusta pszczoła*).

Kim zatem są *thuste koty* w tekstach współczesnej polszczyzny? W zanalizowanym materiale omawiany frazeologizm najczęściej stosowany jest w odniesieniu do bardzo zamożnych osób związanych z biznesem, w tym z sektorem bankowym. Nazywa on często osoby tworzące kadre zarządzającą, ludzi zajmujących najwyższe stanowiska w przedsiębiorstwach i organizacjach, mających dużą władzę – por. *szefowie największych korporacji; piastuni spółek kapitałowych; prezesi największych brytyjskich spółek; brytyjski CEO spółki z indeksu FTSE 100*²⁶; *najlepiej zarabiający menedżerowie wielkich korporacji; bankowcy z pensjami przekraczającymi milion euro*.

Thuste koty to również politycy i osoby sprawujące władzę – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą²⁷: członkowie partii politycznych, posłowie i senatorowie, pracownicy administracji rządowej różnych szczebli, sędziowie, por.: *członkowie polskiego parlamentu; ci, którym się nieźle powodzi w polskiej polityce i w polskim życiu społecznym; samorządowcy; najlepiej zarabiający urzędnik w województwie; sędziowie; prezes Sądu Najwyższego*²⁸. Materiał przykładowy pokazuje ponadto, że obie sfery działań ludzkich, biznes i polityka, łączą się i przenikają.

²³ Zob. <https://poranny.pl/gruby-nie-znaczy-tlusty/ar/5084126> [dostęp: 10.05.2019].

²⁴ ISJP, t. 2: 830, hasło *thusty* 3 (wyróżnienie w cytacie – autorki). Przymiotnik *thusty* stosowany w odniesieniu do człowieka jest przy tym bardziej obraźliwy niż wyraz *gruby* (por. *gruby mężczyzna – thusty mężczyzna*). Sytuacja taka decyduje być może o różnicy ocen wyrażanych przez połączenie *thusty kot/thuste koty* i bliski mu znaczeniowo frazeologizm *gruba ryba*, odnoszący się do osoby wpływowej, zajmującej wysokie stanowisko, mającej wysoką pozycję w jakimś środowisku (zob. Mosiołek-Kłosińska, Ciesielska, 2001, p. 112; ISJP, t. 1: 484, hasło *gruby* 18).

²⁵ Sposób wartościowania niektórych cech przypisywanych kotom (jak np. niezależność czy spryt) zależy od konkretnej sytuacji.

²⁶ *FTSE 100*, ang. *Financial Times Stock Exchange*, to skrót oznaczający indeks akcji spółek giełdowych na londyńskiej giełdzie, a CEO (ang. *Chief Executive Officer*) – skrót angielskiej nazwy stanowiska w przedsiębiorstwie, także osoby zajmującej to stanowisko (najważniejszej osoby w danym przedsiębiorstwie).

²⁷ Większość analizowanych przekazów dotyczyła polityków, członków władz polskich.

²⁸ W zbadanym materiale do kategorii *thustych kotów* zalicza się też przedstawicieli innych grup społecznych, osoby zajmujące określone urzędy, odgrywające pewne role społeczne, wykonujące określony zawód, m.in. piłkarzy; działaczy sportowych i społecznych; księży; celebrytów. Z zebranych przykładów wynika, że interesujące nas połączenie wyrazowe nie zawsze odnosi się do ludzi – okazuje się, że *thustym kotem* może być nazywana instytucja (np. uniwersytet w Oksfordzie), a także państwo: „(...) *Najthustszym kotem, i do tego wrednym*, jest państwo (...). Ono i tak konfiskuje majątki, tylko nazywa to opodatkowaniem” [<https://natemat.pl/8171,kempa-do-tuska-thuste-koty-skad-sie-wzielo-aktualnie-najpopularniejsze-powiedzenie-w-polityce>; dostęp: 06.07.2018].

W wielu zebranych tekstach podkreśla się bardzo dobrą sytuację materialną *thustych kotów* – por. *suto oplacani; mają wypłaty jak numer telefonu czy zarobiła więcej niż 2 mln euro*.

Autorzy tekstów piszą często, że dochody *thustych kotów* są – w porównaniu z zarobkami zwykłych ludzi – nieprzyzwoicie wysokie, wręcz irrealne (zob. cytaty 3, 7, 9, 11). Sytuacja taka wzbudza powszechne oburzenie, zwłaszcza że zarobki *thustych kotów* bywają nieuzasadnione i niezасłużone (zob. przykłady 1, 5, 7). Ostry sprzeciw społeczny wywołuje zwłaszcza unikanie przez finansistów i polityków odpowiedzialności za popełnione przez nich pomyłki, za nierzetelność, szkodzenie firmie/institucji (por. cytaty 1, 6, przykłady z przypisów 8 i 9). *Thuste koty* oskarża się też o chciwość, o to, że – mimo iż są bogate – wciąż chcą pomnażać swój majątek (zob. przykłady 7, 10). Aby osiągnąć zysk, łamią niekiedy prawo, oszukują, wykorzystują innych²⁹ (por. np. *oni żyją z łapówek; „thuste koty” transformacji, które upasły się na niedoli klasy ludowej; szubrawcy w togach*).

Ludzie nazywani *thustymi kotami*, podobnie jak ich zwierzęce pierwowzory, wykorzystują w swojej działalności spryt, przebiegłość, inteligencję (por. np. *„thuste koty” w ogóle podatku nie płacą, bo mają od tego doradców i przenoszą swoje firmy do rajów podatkowych; cwaniacy; Sędziowie masowo obchodzą przepisy, by prawda nie wyszła na jaw? Na spryt elity sędziowskiej zawsze można liczyć*).

Symbolem dobrobytu, posiadania dużego majątku, opływania w dostatki jest sadło, otłuszczone ciało³⁰ – por. *rekiny finansowe obrośnięte w tłuszcz; mogą troszeczkę schudnąć i podzielić się ze społeczeństwem swoim sadelkiem*. Odkładanie się tłuszczu w ciele może świadczyć o tym, że człowiek/zwierzę przyjmuje za dużo pokarmu, przejada się, nie jest w stanie spalić dostarczanych organizmowi kalorii. Otłuszczone ciało to w wypadku omawianego frazeologizmu metafora nadwyżki pieniędzy, nadmiaru dóbr, których osoby najzamożniejsze nie są w stanie skosztować.

Dzięki wysokim dochodom *thuste koty* korzystają z uroków życia, pędzą luksusowe życie – *oddają się błogiej konsumpcji*. „Ludzie zamożni chcą się czymś wyróżniać, a jednocześnie mają poczucie solidarności z osobami z własnej grupy. (...) Często żyją w zamkniętych enklawach bogactwa (...) wśród ludzi o podobnej pozycji”³¹ – por. określenia: *finansowa elita kraju; nadzwyczajna kasta; sędziowska kasta; ludzie żyjący w luksusowych gettach albo w gettach luksusu*. W niektórych tekstach mowa o tym, że *thuste koty* nie są zainteresowane losem ludzi biedniejszych od nich, zwykłych obywateli, często też nimi gardzą (zob. przypis 29).

W wypadku polityków (także finansistów) bycie *thustym kotem* – poza posiadaniem olbrzymich dóbr materialnych – może być synonimem bierności, lenistwa³², zgnu-

²⁹ Egoizm to cecha łącząca bogaczy ze stereotypowym kotem. Por.: „(...) *Thuste koty z wyszkowskie-go PiS* dołączyliście do elity, która prawa normalnych ludzi ma gdzieś. Wczoraj udawali patriotów, a dziś (...) chcą przywilejów dla siebie (...)” [<http://www.wyszkowiak.pl/index.php?cmd=news&opt=pokaz&id=1266>; dostęp: 10.05.2019].

³⁰ W *Biblii* otyłość to synonim m.in. bogactwa (zob. Zadroga 2010: 146). Por. też: *thusty czwartek; thuste lata*.

³¹ Zob. <http://www.swiatrezydencji.pl/styl-zycia/opinie/zycie-na-wysokim-poziomie> [dostęp: 11.05.2019].

³² Lenistwo, brak aktywności (por. kot wylegujący się na zapiecku) to cechy wspólne ludzi określanym jako *thuste koty* oraz kotów.

śniałości, spoczęcia na laurach i pasożytnictwa³³, o czym świadczy m.in. następujący przykład:

- 13) *Nie możemy być jednak jak te tłuste, zadowolone z siebie koty*. To jest oczywiście piękny widok w przypadku *kota*, ale jeśli tak zachowuje się polityk, jest to nieznośne, demoralizujące i nieskuteczne [<http://300polityka.pl/news/2018/07/09/kaczynski-o-morawieckim-dudzie-opozycji-schetynie-kolanie-i-ordynacji-8-cytatow-z-sieci/>; dostęp: 10.05.2019];

czy cytaty 8, 12, także przykłady z przypisu 9 i 20³⁴.

W materiale badawczym odnajdujemy również bardziej uogólnione określenia odnoszące się do *tlustych kotów*, akcentujące posiadanie dużego majątku, jak: *superbogacze; prawdziwi krezusi; milionerzy*.

W zanalizowanych tekstach na ogół nie określa się płci osób nazywanych *tlustymi kotami*, ale biorąc pod uwagę wciąż utrzymującą się w biznesie i polityce przewagę mężczyzn, można przypuszczać, że autorzy mają na myśli głównie przedstawicieli tej płci. Zdarza się jednak, iż w przekazach pisze się o *tlustych kotkach* (*kotka* ‘samica kota’) lub *tlustych kocicach*, czyli bardzo bogatych kobietach.

***Tłuste koty* – modyfikacje i ich funkcje**

Zgromadzony materiał ujawnia, że we współczesnej polszczyźnie omawiane wyrażenie występuje nie tylko w postaci kanonicznej (tj. *tluste koty*), ale jest także w różny sposób modyfikowane. Zazwyczaj stosowane są modyfikacje dodające. O modyfikacjach frazeologizmów polegających na dodaniu członu/członów pisała A. Pajdzińska (zob. 1993, s. 86–111). Badaczka podkreślała, że zabieg ten polega na „wzbogaceniu składu frazeologizmu o dodatkowy element/dodatkové elementy” (1993, p. 86). Odnotowane przez nas modyfikacje dodające doprecyzowują, skąd wywodzą się *tluste koty* i jakie one są, por. *wypasione pisowskie tłuste koty*, *tluste koty na plebani*, *tluste koty w sutannach*, *chronione tłustekoty syjamskie*, *tluste koty na kanapie*, *tluste koty nadziane ośmiorniczkami*, *tlustekoty na złotych spadochronach*, *lejące krokodyle lzy podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street*, zob. także modyfikacje z cytatów 7, 9, 13, 14 i przypisów 9, 29, 33.

Jak widać, w niektórych modyfikacjach dodających występuje nawet kilka nowych komponentów, czasem aż kilkanaście. W innowacji *chronione tłustekoty syjamskie* występuje kontaminacja dwóch wyrażeń: *tluste koty* i *koty syjamskie*. Węzłem kontaminacyjnym jest tu człon *koty*. Pewne innowacje są szczególnie pomysłowe, budzą różne

³³ *Tlustymi kotami* są nazywani również członkowie starszego pokolenia danej partii, którzy strzegą swojej pozycji w ugrupowaniu i blokują aktywność młodych działaczy – por. „Ma pan wrażenie, że *stare*, *tluste koty* z *Platforymy* nie dopuszczają młodych?” [http://wyborcza.pl/1,75968,18242832,Stalismy_sie_tlustymi_kotami.html; dostęp: 11.05.2019].

³⁴ Wydaje się, że w niektórych kontekstach składnikiem znaczenia frazeologizmu *tluste koty* ważniejszym od wielkości majątku i od pozycji społecznej jest właśnie leniwość, spoczęcie na laurach (zob. np. cytat z przypisu 20).

skojarzenia. Przykładem może być wyrażenie *thuste koty nadziane ośmiorniczkami*, w którym zawarta jest aluzja do nagłośnionego w mediach faktu spożywania na koszt podatnika drogich ośmiorniczek przez Radosława Sikorskiego podczas podsłuchanej w restauracji rozmowy z Jackiem Rostowskim. W modyfikacji *thuste koty na złotych spadochronach, lejące krokodyle łyły podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street* pojawiają się symbole: złota (bogactwa) i spadochronu (bezpieczeństwa), występuje także frazeologizm *krokodyle łyły*, ujawniają się również obrazowe metafory (np. *koci pogrom*). Wprowadzenie tych elementów służy do stworzenia wartościującego obrazu finansistów.

Przejdźmy do kolejnych cytatów zawierających modyfikacje omawianego połączenia:

- 14) Posłuchajcie tych, którzy mówią o wydatkach w poprzednim rządzie. *Wypasione pisowskie thuste koty* [<http://memnews.pl/img/42796/posluchajcie-tych-ktorzy-wstali-z-kolan-o-wydatkach-w-poprzednim-rzadziewypasione-pisowskie-thuste-koty/>; dostęp: 23.07.2018].
- 15) (...) W Polsce mamy np. „*Thuste koty na plebanii*” – bardzo szczerzy reportaż polskiego wygłodzonego misjonarza o tych spasionych proboszczach, biskupach i reszty darmozjadów. Specjalnym polskim okazem jest „ubogi” milioner-redemptorysta, popisujący się na jarmarku „*thustych kotów*” w *sutannach*, zwanym Jasną Górą. Czy *thuste koty* potrafią łać krokodylowe łyły? Koty potrafią miauczeć żałośnie, ale nigdy nie widziałem też w ich zielonych ślepkach [<http://klechdy.blox.pl/2009/12/78-Tluste-Koty-Na-Zlotych-Spadochronach.html>; dostęp 13.07.2018].
- 16) *Chronione thuste koty syjamskie* [tytuł]
Jak wygląda majątek przeciętnego sędziego? Debata o tym, czy oświadczenia majątkowe sędziów powinny być publikowane, była burzliwa. Zwolennicy przekonywali, że jawność w przypadku sędziowskiej kasty jest kluczowa. Przeciwnicy uważali, że niczemu nie służą adnotacje w Internecie, kto ile posiada. Ostatecznie jednak politycy postawili na swoim. (...) Stąd od piątku wiemy już, w jakich warunkach mieszkają sędziowie, czym jeżdżą oraz czy lubią drogie zegarki. [<https://cyklista.wordpress.com/2017/07/04/chronione-thuste-koty-syjamskie/>; dostęp: 23.07.2018].
- 17) Platforma to *thuste koty na kanapie*. Natomiast PiS to wzajemnie podgryzające się szczury. [<https://www.wprost.pl/forum/10050707/2921149/Platforma-to-thuste-koty-na.html>; dostęp 23.07.2018].
- 18) [komentarz internauty] Jeśli nawet red Lis trafnie przewiduje jesień to ja pytam kto do tego doprowadzi? Wyborcy czy *thuste koty nadziane ośmiorniczkami*? (...) [https://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103454,18121237,_Zaczynamy_zmierzac_w_strone_przeciwna_niz_Europa_.html; dostęp: 01.05.2019].
- 19) Mieszaniiny metaforyczne są czasem zabawne jak np. w tym reportażu z Ameryki – ojczyzny *thustych kotów*: „An angry US public and Congress are pushing to snip the rip cord on golden parachutes used by *fat cat* CEOs to escape Wall Street’s mayhem...” *Thuste koty na złotych spadochronach, lejące krokodyle łyły podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street!* [<http://klechdy.blox.pl/2009/12/78-Tluste-Koty-Na-Zlotych-Spadochronach.html>; dostęp 13.07.2018].

Niektóre przykłady udowadniają, że do połączenia dodawany jest człon współrzędny, por. *thuste koty i kotki* (cytat 11), *najthustszy i wredny kot* (cytat z przypisu 28).

Nieco mniej liczne są modyfikacje wymieniane. O modyfikacjach frazeologizmów polegających na wymianie członu/członów pisała A. Pajdzińska (zob. 1993, p. 116–134). Badaczka definiowała ten zabieg jako „połączenie (...) ujęcia i dodania: ze stałego związku wyrazowego ujmuje się pewien składnik, a na jego miejsce wprowadza nowy element. Zmiana tradycyjnego składu leksykalnego nigdy nie jest posunięta tak daleko, by odbiorca nie mógł przywołać w pamięci pierwowzoru” (1993, p. 116–117). W odnotowanych przez nas modyfikacjach tego typu wymianie może ulegać zarówno człon nominalny (zob. *thusty kocur*, *thustakocica*), jak i komponent adnominalny (por. *chude koty*, *koty głodne*, *spasione koty*). Z wymianą elementu może łączyć się zmiana fleksyjna, zmiana szyku komponentów, por.:

- 20) „Dzień *Thustego Kocura*”. Prezesi giełdowych spółek w kilka dni zarobili więcej niż Polak w ciągu roku [nagłówek] (...) Jeśli więc porównamy medianę zarobków prezesa z zarobkami statystycznego Polaka wyjdzie, że prezes dziennie zarabia nieco ponad 1600 złotych, a „Dzień *Thustego Kocura*” powinien wypaść w okolicy 25 stycznia (...) [https://innpoland.pl/149317,partia-razem-krytykuje-prezesow-spolek-oglasza-dzien-thustego-kocura; dostęp 28.05.2019].
- 21) [komentarz pod tekstem] Do „*chudych kotów*” należy zaliczyć wszystkich emerytów chorych na MGE. MGE jest to choroba dochodowa, oznacza minimalną gwarantowaną emeryturę. Po opłaceniu przez samotnego „*chudego kota*” mieszkania pozostaje Mu na rękę ze 150-200 zł, czyli 5-6 zł na inne potrzeby. [https://gospodarka.dziennik.pl/finanse/artykuly/593388,pensja-wynagrodzenie-bankowcy-unia-europejska-milion-euro-raport.html; dostęp: 10.05.2019].
- 22) [artykuł J. Żakowskiego] *Koty thuste, koty głodne* [śródtytuł] (...) Na początku jako *głodne koty* byliśmy jak brzytwa na tle obalanej władzy i otaczającego nas świata. To było widać, kiedy jesienią 1988 r. Lech Wałęsa w telewizji zrobił marmoladę z szefa oficjalnych związków Alfreda Miodowicza. Jako *głodne koty* byliśmy bardziej czujni, wrażliwi na bodźce i zdeterminowani (...) [https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1672964,1,wladza-poluje-na-elity-iii-rp.read; dostęp: 11.05.2019].
- 23) Janusz Szewczak: Unijni biurokraci obrośli tłuszczem, niczym *spasione koty* [tytuł] [http://wpolsce.pl/magazyn/3617-janusz-szewczak-unijni-biurokraci-obrosli-tluszczem-niczym-spasione-koty; dostęp 13.07.2018].

Czasem pojawia się nawet podwójna wymiana członów, np. *syte kocury* (cytat 12).

Zdarza się, że oprócz wymiany komponentu w innowacji występują także dodatkowe człony, por. *thuste kocury obżarte myszami, wyliniałe, spasione kocury lewicy, spasione koty z przetrąconym kręgosłupem, thustemisie z bogatych mediów, okrągłutki, milutki, taki kotek tłuszcutki*, jak choćby w cytatach:

- 24) [wypowiedź w dyskusji internetowej pod tekstem na temat polityków PO i PSL, wniosku PiS o powołanie komisji śledczej ds. zbadania sytuacji w spółkach Skarbu Państwa w związku z ujawnieniem tzw. taśm PSL] posłowie koalicji jak *thuste kocury obżarte myszami*, nakradli się naszych pieniędzy, więc mogą sztydzić [<https://wiadomosci.dziennik.pl/polityka/artykuly/398913,po-i-psl-krytykuja-wniosek-pis-o-komisje-sledcza.html,komentarze-najnowsze,10>; dostęp: 01.05.2019].
- 25) *Wyliniate, spasione kocury lewicy* [tytuł] [<https://www.salon24.pl/u/delicje/511580,wyliniate-spasione-kocury-lewicy>; dostęp: 01.05.2019].
- 26) Lis o Platformie: partia *spasionych kotów z przetrąconym kręgosłupem* [tytuł] [T. Lis] W ostrych słowach zarzucił politykom ustępującego rządu lenistwo i dbanie tylko o własne interesy [<https://natemat.pl/160189,lis-o-platformie-partia-spasionych-kotow-z-przetraconym-kręgosłupem>; dostęp 23.07.2018].
- 27) Zanim nastąpi rozstrzygnięcie, *thustemisie z bogatych mediów* (media prawicowe nie są bogate, bo wciąż mają pełną blokadę w domach mediowych oraz w wielkim biznesie, i dostają dużo mniej komercyjnych reklam) rozliczą dobrą zmianę z każdej złotóweczki [S 2018, 15].
- 28) [komentarz pod wpisem na temat sędziego Żurka] *Okrąglutki, milutki, taki kotek tłuściutki* [<https://twitter.com/MalaEmiE/status/972424939268603905>; dostęp: 12.05.2019].

W większości podanych powyżej modyfikacji funkcja informacyjna służy wartościowaniu, manipulacji, zob. np. innowacje: *thuste partyjne koty; stare, thuste koty z Platformy* itp. W niektórych innowacjach szczególnie ujawnia się ekspresywność, por. chociażby modyfikacje: *thuste kotyna plebanii; thuste koty w sutannach; chude koty; koty głodne; thuste koty i kotki; zachłanne thuste koty*. Ekspresywność może łączyć się z ironią, np. *thuste koty nadziane ośmiorniczkami; thuste kotyna złotych spadochronach, lejące krokodyle łyż podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street* (tu także funkcja ludyczna), *chronione thuste koty syjamskie; thuste kotyna kanapie* (wartościowanie zaznacza się tu wyraźnie poprzez hiperbolizację opisu wygodnego życia, którego symbolem jest kanapa); *thuste koty pod parasolem; thusty kocur; thustakocica; spasione koty; thuste kocury obżarte myszami; wyliniate, spasione kocury lewicy; spasione koty z przetrąconym kręgosłupem; thustemisie z bogatych mediów; okrąglutki, milutki, taki kotek tłuściutki*. W ostatnim z podanych przykładów zdrobnienie pełni funkcję deprecjonującą.

Wnioski

Wyrażenie rzeczownikowe *thuste koty* jest przykładem frazeologizmu zapożyczonogo z języka angielskiego (por. *fat cats*), w polszczyźnie upowszechnionego wskutek oddziaływania wypowiedzi polityków. W języku angielskim idiom *fat cats* ewoluował: początkowo (Stany Zjednoczone) wyrażenie określało bogatych biznesmenów finan-

sujących polityków, następnie (Wielka Brytania) nazywano tak osoby z kadry zarządzającej przedsiębiorstwa. Cechą wspólną *fat cats* było pozostawanie bardzo bogatym i posiadanie władzy (np. wpływanie na sytuację polityczną). Badane połączenie nabierało coraz bardziej pejoratywnego charakteru.

We współczesnym języku polskim frazeologizm *tluste koty* ma wyraźne nacechowanie negatywne. W materiale badawczym omawiane wyrażenie najczęściej odnosi się do zamożnych osób związanych z biznesem, na przykład z sektorem bankowym, ludzi zajmujących najwyższe stanowiska w przedsiębiorstwach, a także do polityków i osób sprawujących władzę – ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą. W analizowanych tekstach zwraca się uwagę na bardzo dobrą sytuację materialną *tlustych kotów*, na to, że ich dochody są nieprzystojnie wysokie. Zarobki omawianej grupy osób zestawia się z pensją przeciętnego pracownika czy z dochodami emerytów. Nierówność ekonomiczna wzbudza powszechne oburzenie, zwłaszcza że zarobki *tlustych kotów* bywają nieuzasadnione i niezasłużone. Ostry sprzeciw społeczny wywołuje także unikanie przez finansistów i polityków odpowiedzialności za popełnione przez nich błędy, za nierzetelność. *Tluste koty* oskarża się o chciwość, o to, że wciąż dążą do pomnażania swojego majątku.

W tekstach oprócz postaci kanonicznych badanego wyrażenia stosowane są również jego modyfikacje – są to przede wszystkim modyfikacje dodające, rzadziej wymieniające. Często są one bardzo obrazowe, wykorzystuje się w nich symbole (por. choćby: *tluste koty na złotych spadochronach*, *lejące krokodyle lży podczas ucieczki z pogromu kociego na Wall Street*). Modyfikacje spełniają różnorodne funkcje. Jedna z nich polega na dostarczaniu dodatkowych informacji, na przykład informowaniu o tym, które środowiska są zaliczane do kategorii *tlustych kotów* (por. *stare, tluste koty z Platformy* czy *tluste koty na plebanii*) albo o tym, jaki jest ich styl życia (por. *tluste koty na kanapie* lub *tluste koty nadziane ośmiorniczkami*). Modyfikacje służą jednak przede wszystkim wartościowaniu – wyrażają krytyczną opinię na temat polityków, ludzi sprawujących władzę, osób tworzących kadrę zarządzającą w różnych przedsiębiorstwach. W modyfikacjach niejednokrotnie ujawnia się ekspresywność, która może się łączyć z ironią (por. *okrąglutki, milutki, taki kotek tuściutki*).

Skróty

ISJP – *Inny słownik języka polskiego*, 2000. Red. M. Bańko. T. 1, 2. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.

S – *Sieci*.

Źródła internetowe

<http://300polityka.pl/news/2018/07/09/kaczynski-o-morawieckim-dudzie-opozycji-schetynie-kolanie-i-ordynacji-8-cytatow-z-sieci/> [dostęp: 10.05.2019].

<https://cyklista.wordpress.com/2017/07/04/chronione-tluste-koty-syjamskie/> [dostęp: 23.07.2018].

<https://dictionary.cambridge.org/pl/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 03.07.2018].

<https://gospodarka.dziennik.pl/finanse/artykuly/593388.pensja-wynagrodzenie-bankowcy-unia-europejska-milion-euro-raport.html> [dostęp: 10.05.2019].

- <https://innpoland.pl/149317,partia-razem-krytykuje-prezesow-spolek-oglasza-dzien-tlustego-kocura> [dostęp 28.05.2019].
- <http://klechdy.blox.pl/2009/12/78-Tluste-Koty-Na-Zlotych-Spadochronach.html> [dostęp: 13.07.2018].
- <https://marketbusinessnews.com/financial-glossary/fat-cat/> [dostęp: 20.04.2019].
- <http://memnews.pl/img/42796/posluchajcie-tych-ktorzy-wstali-z-kolan-o-wydatkach-w-poprzednim-rzadziewypasione-pisowskie-tluste-koty/> [dostęp: 23.07.2018].
- <https://natemat.pl/8171,kempa-do-tuska-tluste-koty-skad-sie-wzielo-aktualnie-najpopularniejsze-powiedzenie-w-polityce> [dostęp 06.07.2018].
- <https://natemat.pl/160189,lis-o-platformie-partia-spasionych-kotow-z-przetraconym-kregoslupem> [dostęp 23.07.2018].
- <https://poradnikprzedsiębiorcy.pl/-ceo-w-firmie-czyli-kto-poznaj-znaczenie-popularnych-skrotow> [dostęp: 10.05.2019].
- <https://poranny.pl/gruby-nie-znaczy-tlusty/ar/5084126> [dostęp: 10.05.2019].
- <https://prawy.pl/46803-zachlanne-tluste-koty/> [dostęp: 01.05.2019].
- <https://sjp.pwn.pl/slowniki/t%C5%82usty> [dostęp: 02.05.2019].
- <https://synonim.net/synonim/t%C5%82usty> [dostęp: 03.05.2019].
- <https://twitter.com/MalaEmiE/status/972424939268603905> [dostęp: 12.05.2019].
- <https://wiadomosci.dziennik.pl/polityka/artykuly/398913,po-i-psl-krytykuja-wniosek-pis-o-komisje-sledcza.html,komentarze-najnowsze,10> [dostęp: 01.05.2019].
- <http://wpolsce.pl/magazyn/3617-janusz-szewczak-unijni-biurokraci-obrosli-tluszczeniem-niczym-spasione-koty> [dostęp 13.07.2018].
- http://wyborcza.pl/1,75968,18242832,Stalimy_sie_tlustymi_kotami.html [dostęp: 11.05.2019].
- <http://wyborcza.pl/7,75968,23767644,tluste-koty-pod-parasolem-dlaczego-napisalem-nie-szanta-zujcie.html> [dostęp: 10.05.2019].
- <http://www.andrzejnartowski.pl/tag/tluste-koty/> [dostęp: 01.05.2019].
- <http://www.aphossa.pl/tluste-koty-nie-lapia-myszy/> [dostęp: 13.07.2018].
- <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/fat-cat> [dostęp: 20.04.2019].
- <https://www.forbes.pl/przywodztwo/polowanie-na-tluste-koty/dyndz2> [dostęp: 01.07.2018].
- <http://www.jaw.pl/2015/09/tluste-koty-z-jaworzna-list-do-redakcji/> [dostęp: 10.05.2019].
- <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1647464,1,najgorszy-sort-polakow-najlepszym-haslem-2015-roku.read> [dostęp: 02.05.2019].
- <https://www.polityka.pl/tygodnikpolityka/kraj/1672964,1,wladza-poluje-na-elity-iii-rp.read> [dostęp: 11.05.2019].
- <https://www.salon24.pl/u/delicje/511580,wyliniale-spasione-kocury-lewicy> [dostęp: 01.05.2019].
- <https://www.salon24.pl/u/lukaszewicz/875331,tluste-koty-i-ich-chudy-szef-sromotnie-przegrali-z-murzynami> [dostęp: 23.07.2018].
- <http://www.swiatrezydencji.pl/styl-zycia/opinie/zycie-na-wysokim-poziomie> [dostęp: 11.05.2019].
- http://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103087,11456056,_Jak_petak_tluste_koty_wasz_patron_Drakula_.html [dostęp: 13.07.2018].
- https://www.tokfm.pl/Tokfm/1,103454,18121237,_Zaczynamy_zmierzac_w_strone_przeciwna_niz_Europa_.html [dostęp: 01.05.2019].
- https://www.tvn24.pl/wideo/z-anteny/tluste-koty,311385.html?playlist_id=26223 [dostęp: 06.07.2018].
- <https://www.wprost.pl/forum/10050707/2921149/Platforma-to-tluste-koty-na.html> [dostęp 23.07.2018].
- <https://www.wprost.pl/prime-time/gwiazdy/448954/miller-to-sa-rekiny-finansowe-obrosniete-w-tluszcz-takie-tluste-koty.html> [dostęp: 11.05.2018].
- <https://www.wsensie.pl/polska/13664-malenczuk-kod-to-tluste-koty-oni-nie-zrobia-rewolucji> [dostęp: 12.05.2019].
- <http://www.wyszkowiak.pl/index.php?cmd=news&opt=pokaz&id=1266> [dostęp: 10.05.2019].

<https://www.youtube.com/watch?v=GYiACoXqDvc> [dostęp: 01.05.2019].

<https://www.youtube.com/watch?v=ItWPzhenu-8> [dostęp: 01.05.2019].

Bibliografia

- Anusiewicz, J., 1990. Językowo-kulturowy obraz kota w polszczyźnie. *Etnolingwistyka*, 3, s. 95–141.
- Bartmiński, J., Panasiuk, J., 2007. Stereotypy językowe we współczesnym języku polskim. In: Bartmiński, J. *Stereotypy mieszkają w języku. Studia etnolingwistyczne*. Lublin: Wydawn. Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, s. 85–105.
- Dubisz, S., Sękowska, E., Porayski-Pomsta, J., 2005. Leksykalny kod polityczny we współczesnej komunikacji językowej. In: *Polska polityka komunikacyjnojęzykowa wobec wyzwań XXI wieku*. Red. S. Gajda, A. Markowski, J. Porayski-Pomsta. Warszawa: Elipsa, s. 151–165.
- Farber, D., 2002. *Sloan Rules: Alfred P. Sloan and the Triumph of General Motors*. Chicago: University of Chicago Press.
- Garlicki, J., 1991. *Kultura polityczna młodzieży studenckiej*. Warszawa: Państwowe Wydawn. Nauk.
- Goworek, A., 2018. Kot – istota doskonała i boski wysłannik. Literackie wizerunki kotów istot transcendentnych w polskiej literaturze XX i XXI wieku. In: *Zazwierzęcenie. O zwierzętach w literaturze i kulturze*. Red. M. Pranke. Toruń: Koło Lektury Filologiczno-Filozoficznej Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, s. 273–288.
- Kent, F. R., 1928. Fat Cats And Free Rides. *The American Mercury*, t. 14, s. 129–132.
- Mosiołek-Kłosińska, K., A., Ciesielska, A., 2001. *W kilku słowach. Słownik frazeologiczny języka polskiego*. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Ostromęcka-Frączak, B., 2016. Dokąd zmierza polszczyzna? *Rozprawy Komisji Językowej Łódzkiego Towarzystwa Naukowego*, t. LXII, s. 81–89.
- Ożóg, K., 2006. Pauperyzacja języka współczesnej polityki. *LingVaria*, 1, s. 81–90.
- Pajdzińska, A., 1993. *Frazeologizmy jako tworzywo współczesnej poezji*. Lublin: Agencja Wydawniczo-Handlowa Antoni Dudek.
- Sommer, H., 2015. Wybrane komponenty kultury politycznej i ich wpływ na percepcję państwa. *Humanities and Social Sciences*, XX, 22 (1), s. 219–230. Available through: <http://bazekon.icm.edu.pl/bazekon/element/bwmeta1.element.ekon-element-000171403885>. <https://doi.org/10.7862/rz.2015.hss.15>
- Tokarski, R., 1990. Językowy obraz świata w metaforach potocznych. In: *Językowy obraz świata*. Red. J. Bartmiński. Lublin: Wydawn. UMCS, 1999, s. 68–86.
- Wtorkowska, M., 2010. „Kot” w polskich i słoweńskich związkach wyrazowych: frazeologizmach i przysłowiach. *Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców*, 17, s. 195–204.
- Zadroga, A., 2010. Moralna postawa człowieka wobec bogactw w świetle „Biblii”. *Roczniki Teologii Moralnej*, 2 (57), s. 139–151.